

ANAMARIJA GJURAN-COHA*

SVEUČILIŠTE U RIJECI, MEDICINSKI FAKULTET U RIJECI

HRVATSKA

 <https://orcid.org/0009-0003-3800-7494>

TAJANA TOMAK

SVEUČILIŠTE U RIJECI, FAKULTET ZDRAVSTVENIH STUDIJA

HRVATSKA

 <https://orcid.org/0000-0002-0068-3791>

HRVATSKA MEDICINSKA TERMINOLOGIJA – IZMEĐU ANGLIZAMA I NEOLOGIZAMA

Apstrakt: Terminologija je glavno obilježje jezika struke. Hrvatska je medicinska terminologija temeljena na klasičnim jezicima, no posljednjih se desetljeća bilježi snažan utjecaj engleskog jezika, što rezultira priljevom velikog broja engleskih naziva. Nasuprot tome, a pod utjecajem jezičnog purizma, tvore se i predlažu neologizmi kao njihova dostojna zamjena. Cilj ovoga rada je analizirati upotrebu i prihvaćenost anglizama i neologizama u medicinskom jeziku među hrvatskim govornicima te istražiti glavne razloge za odabir engleskih riječi/anglizama. Istraživanje je provedeno anonimnom anketom koja se sastojala od dva dijela, a cilj je bio ispitati učestalost korištenja anglizama ili prevedenica, stav prema neologizmima te utvrditi razloge odabira anglizama pred hrvatskim istovrijednicama. Rezultati pokazuju da sudionici radije koriste englesku riječ nego prevedenicu. Nadalje, ispitanici su u velikom postotku izrazili negativan stav prema novotvorenica. Kvalitativna i kvantitativna analiza pokazala je visoku učestalost upotrebe anglizama i engleskih medicinskih termina. Možemo zaključiti da je potrebno naći sredinu između olakog prihvatanja anglizama i nametanja domaćih naziva.

Ključne riječi: medicinska terminologija, medicinski jezik, anglizmi, neologizmi

1. UVOD

Područje medicine obilježava izrazito dinamičan i brz razvoj. To uključuje otkrivanje novih bolesti, uzroka te novih dijagnostičkih i terapijskih postupaka. U nazivlju se stoga mogu zapaziti dvije krajnosti u terminološkom sustavu:

* anamarijagc@medri.uniri.hr

vrlo precizno i međunarodno sistematizirano anatomske nazivlje te brzi razvoj nazivlja iz kliničkih područja i iz svih struka vezanih uz to područje koje obilježava određeni terminološki kaos (Dzukanova 2013, 58). U tim se granama medicine uz nove pojmove prihvaćaju i njihovi engleski nazivi. Nakon određenog vremena oni se ortografski i fonološki prilagođavaju hrvatskome jezičnome sustavu u koji ulaze kao posuđenice (anglizmi). Glavni je razlog prihvatanja engleskih naziva popunjavanje leksičkih praznina, posebno u jeziku struke. Anglizmi se prihvaćaju kao privremeno rješenje za neki novi pojam ili predmet uz istodobno poticanje stvaranja domaćih istovrijednica. U procesu jezične standardizacije, mnoge su prevedenice našle put do korisnika te su uspješno zamijenile engleske nazive (npr. *premosnica* – *bajpas*) no neke nisu zaživjele u svakodnevnoj uporabi (npr. *kopnica* – *sida*).

U hrvatskoj su medicinskoj publicistici anglizmi vrlo česti unatoč postojanju dobrih hrvatskih istovrijednica. U istraživanju provedenom na korpusu od 94 stručnih i znanstvenih članaka na hrvatskome jeziku (ukupno nešto više od 44 tisuće riječi), Bogunović i Čoso (2013) utvrdile su velik broj anglizama (svaka sedamdeseta riječ bila je anglizam) i to onih s postojećim hrvatskim istovrijednicama. Neprilagođenih je engleskih riječi pronađeno značajno manje i uglavnom su na neki način istaknute. U objašnjenju i razumijevanju engleskog utjecaja neki autori navode okruženje. Okruženje u kojem medicinski stručnjaci djeluju (pri čemu mislimo na medicinsku znanstvenu zajednicu) dvojezično je te se u primjeni jednoga ili drugoga jezičnoga koda događaju fenomeni opisani u lingvistici kao promjena koda (eng. *code-switching*) (Bergovec 2018, 59).

S obzirom na vrstu riječi, u korpusu posuđenica najzastupljenije su imenice i pridjevi, dok se glagoli posuđuju znatno rjeđe. Ova distribucija može se objasniti funkcionalnom ulogom pojedinih vrsta riječi u jeziku. Naime, imenice služe za nominaciju novih predmeta i pojava, što ih čini primarnim nositeljima leksičkih inovacija. Prema hrvatskoj normi engleske bi se riječi trebale pisati kurzivom, primjerice privremeni *onlay*, disfunkcija *shunta*. U nekim se slučajevima strane riječi stavljaju u navodnike što ukazuje na njihovo strano podrijetlo. Kada govorimo o posuđenicama, odnosno ortografski adaptiranim nazivima moramo napomenuti da se one ortografski i fonološki ne uklapaju u sustav standardnog hrvatskog jezika, primjerice *bajpas*, *pejsmejker*. Pod utjecajem engleskog jezika bilježimo promjene na sintaktičkoj razini što se očituje u čestoj uporabi jukstapozicije koja nije svojstvena hrvatskome jeziku. Iz tog bi razloga nominalne sintagme kao npr. *balon-kateter* ili *prostata antigen* trebale biti zamijenjene preoblikom imenica+imenica u genitivu ili pridjev+imenica.

Kako bi se smanjio broj proširenih i prihvaćenih anglizama među govornicima, lingvisti predlažu tvorbu domaćih naziva, odnosno neologizama. Riječ *neologizam* znači „nova riječ, novotvorenica“ koja ponekad ima negativnu konotaciju i označava riječ koja općenito nije prihvaćena (npr. predočnik za ekran). Međutim, u jeziku struka novotvorenice su učestale. Kada novotvorenice postanu općeprihvaćene, prestaju biti novotvorenice i postaju sastavnim dijelom

općega ili specijaliziranoga jezika. Uspješnost novotvorenice ovisi o jezičnim i sociolingvističkim uvjetima društva u kojemu je nastala te njezinoj prihvaćenosti u govornoj zajednici, posebno ako je nastala kako bi zamijenila već ustaljenu posuđenicu.

U terminologiji novotvorenice su odraz dinamičnosti svijeta koji je u stalnome razvoju, što podrazumijeva stvaranje novoga i evolucije već postojećega (Cabré Castellvi 1999, 204). Terminološke novotvorenice Cabré Castellvi razlikuje od opće jezičnih te ih naziva *neonimi*. Dok ih tradicionalni pristupi nastoje standardizirati i fiksirati pripisujući im status i svojstva naziva, moderni pristupi prihvaćaju njihovu nestabilnost kao funkcionalan element u diskursu. Za svaku je pojedinu domenu strukovnoga značenja iznimno važno da jezikom mogu izraziti novosti ili promjene na pojmovnoj razini, odnosno da jezik spremno prihvaća i uklapa stvaranje novih pojmova i pojmovnih odnosa (Bergovec 2018, 18). Nove se riječi stvaraju kada postoji potreba za imenovanjem novoga pojma, a ne postoji predložak od kojega bi se krenulo (Sager 1997). Sager razlikuje dvije osnovne skupine novotvorenica. Prvu skupinu čine potpuno novi leksemi, za koje kaže da su rijetka pojava dok se u drugu skupinu ubrajaju posuđenice, bilo cijeloga leksema i pojma, što smatra pravim posuđivanjem, bilo samo jednoga njegova dijela, tj. morfema. Bukovčan (2009) novotvorenicama u terminologiji smatra one nazive koji ne pripadaju terminološkoj građi ciljnoga jezika, te u njega ulaze pojmovnim posuđivanjem.

Međutim, imenovanje nije jedina uloga novotvorenica. Cabré, Estopa i Vargas Sierra (2012) predložili su njihovu tipologizaciju ovisno o dojmu koji govornik želi izazvati te komu se i kakva poruka želi poslati. Ekspresivne novotvorenice (eng. expressive neologisms), kako ih naziva Cabré Castellvi (1999), odnosno stilske (eng. stylistic neology) kod drugih autora, nastaju kako bi uvođenjem novih izraza potpomogle dinamiku diskursa. Tako nastale novotvorenice podložne su i bržem nestajanju iz uporabe zbog nestajanja ili promjene pojma koji su označavale ili neprikladnosti samoga jezičnoga izraza u određenome trenutku. Međutim, taj tip novotvorenica može imati i važniju ulogu u stručnome tekstu od samo stilske. Pecman (2012, 2014) navodi da uz opće priznatu referencijalnu ulogu imenovanja, neologizmi mogu imati i retoričku ulogu i postizanje učinka novoga u stručnom tekstu. Posezanje za takvim stilističkim postupkom otvara vrata terminološkoj nestabilnosti u tekstu, odnosno terminološkoj varijaciji. Međutim, autorica smatra da se time naglašava njegova funkcionalnost, a znanstvenik mu strateški pribjegava kako bi u određenomu kontekstu predstavio znanje (Pecman 2012).

Cilj je ovoga rada istražiti hrvatsku medicinsku terminologiju na razmeđu između anglizama i neologizama, analizirajući uporabu i prihvatljivost medicinskih naziva (posuđenica, prevedenica, novotvorenica) među govornicima hrvatskoga jezika. Stavovi lingvista o tom pitanju su jasni, no mi smo istražili stavove govornika, čije se mišljenje do sada nije uzimalo u obzir pri oblikovanju domaćih zamjena za anglizme.

2. PREGLED PRETHODNIH ISTRAŽIVANJA

Anglizmi su dobro opisana pojava u hrvatskom jeziku (Bogunović i Čoso 2013, Brdar 2010, Drljača 2006, Drljača Margić 2011, Filipović 1990, Gradečak-Erdeljić i Varga 2009, Horvat i Štebih Golub 2010, Hudeček i Mihaljević 2005, Hudeček i Mihaljević 2009, Mihaljević 1999, Opačić 2007, Peti-Stantić, Tušek i Horniš 2009, Pritchard 1996, Škifić i Mustapić 2012, Nikolić-Hoyt 2009, Sočanac 2009, Vilke i Medved Krajnović 2006 i dr.), no od brojnih istraživanja tek se nekolicina bavi stavovima govornika prema anglizmima i prevedenicama.

Muhvić-Dimanovski i Skelin Horvat (2008) analizirale su natječaj za nove riječi u časopisu *Jezik* te reakcije sudionika hrvatskih i bosanskohercegovačkih internetskih foruma. Zaključuju da natječaj većina percipira kao purističku inicijativu, što izaziva oprečne stavove. Sudionici su novotvorenice vrednovali prema razumljivosti, tvorbenosti i značenju, pokazujući razvijen osjećaj za jezičnu prihvatljivost te svijest o vremenskom okviru potrebnom za njihovo prihvaćanje.

Drljača Margić (2012) ispitala je stavove 244 studenta Sveučilišta u Rijeci o utjecaju engleskoga jezika i hrvatskim zamjenama za angлизme. Rezultati pokazuju da 65% sudionika ne poznaje hrvatske inačice ili smatra da one ne postoje. Iako otvoreni prema njihovoj uporabi, ispitanici ih doživljavaju kao nedovoljno promovirane. Većina (80%) podržava paralelnu uporabu anglizama i hrvatskih istovrijednica, ističući njihovu stilističku i značenjsku razliku.

Matić (2015) istražila je stavove 78 studenata Računarstva u Splitu o angliciranim glagolima i glagolskim imenicama. Najprihvatljivijim glagolom ocijenjen je *resetirati* (4,7), a najmanje prihvatljivim *outsourcati* (3,0); od imenica *hakiranje* (4,8) i *svajpanje* (2,3). Učestalije čitanje engleskih tekstova pozitivno korelira s prihvaćanjem anglizama, pri čemu su manje prilagođeni izrazi općenito ocijenjeni višom prihvatljivošću. U istraživanju iz 2017. autorica je ispitala stavove 54 studenta informacijskih znanosti. Rezultati pokazuju da sudionici ne doživljavaju angлизme kao strane elemente, bez obzira na stupanj prilagodbe, te ne odbacuju mogućnost uporabe hrvatskih zamjena.

Patekar (2019) analizirao je stavove 1340 govornika o anglizmima i njihovim prevedenicama. Kvantitativna i kvalitativna analiza ukazala je na razlike u prihvatljivosti pojedinih zamjena te na različite razloge njihove uporabe. Autor zaključuje da je pri oblikovanju jezične politike nužno uzeti u obzir stavove govornika.

U idućem ćemo poglavlju analizirati rezultate našeg istraživanja te utvrditi postoji li veća sklonost ka posuđenicama radi velikih globalizacijskih procesa ili se govornici priklanjaju domaćim nazivima u cilju očuvanja hrvatskog jezičnog identiteta.

3. ANALIZA ISTRAŽIVANJA

3.1. Ciljevi i hipoteze

Ciljevi su ovoga istraživanja:

1. Istražiti koriste li se govornici radije posuđenicom ili prevedenicom,

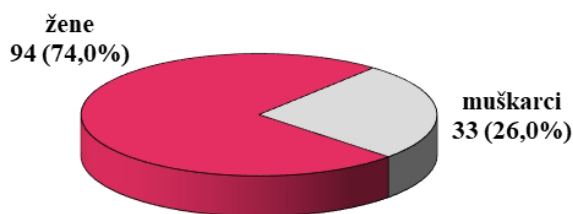
2. Ispitati prihvatljivost novotvorenica kao hrvatskih istovrijednica medicinskih naziva koje su predložene u natjecanju za najbolju riječ,

3. Ispitati razloge češće uporabe anglizama od korištenja domaćih riječi.

Naša je pretpostavka da se govornici češće koriste engleskim nazivima i posuđenicama od hrvatskih istovrijednica. Kada govorimo o stavu prema novotvorenicama, pretpostavljamo da će govornici pokazati izrazito negativan stav prema novotvorenicama u medicinskom nazivlju, što se već pokazalo i u općem jeziku u kojem nove domaće riječi teško pronalaze put do govornika.

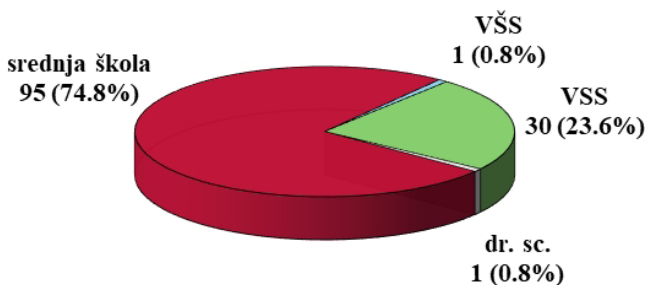
3.2. Sudionici i način provedbe

Uzorak istraživanja činilo je 127 nasumično odabranih sudionika, govornika hrvatskoga jezika s područja Primorsko-goranske županije u dobi od 18 do 69 godina. Prosječna dob sudionika iznosila je 27,61 godina, SD 12,1. Kao što je prikazano na slici 1, većinu sudionika činile su žene, njih 94 (74,0%), dok je muških sudionika bilo 33 (26,0%).



Slika 1. Sudionici s obzirom na spol.

Najveći je broj sudionika imao srednju stručnu spremu, njih 95 (74,8%), dok je višu i visoku imalo 32 sudionika (25,2%), što je prikazano na slici 2.



Slika 2. Razina obrazovanja sudionika.

Istraživanje je provedeno anonimnom anketom u periodu od 01.09.2022. do 01.12.2022. Anketa se, osim općih podataka, sastojala od dva dijela. U prvom su dijelu ankete sudionici trebali odabrati posuđenicu ili prevedenicu za 14 parova naziva. Drugi je dio ankete sadržavao 15 novotvorenica ponuđenih za

već uvriježene posuđenice. Novotvorenice su predložene na natječaju za najbolju hrvatsku riječ koji organizira časopis *Jezik*, a sudionici su trebali izraziti njihovu prihvatljivost, odnosno neprihvatljivost. Također smo ispitali razloge češće uporabe anglizama od hrvatskih istovrijednica.

Za sva pitanja anketnog upitnika prikazani su deskriptivni statistički pokazatelji. Ako su pitanja bila na nominalnoj i ordinalnoj razini mjerenja, izračunata je učestalost svih odgovora ispitanika, kao i njihov postotak. Za kontinuirane varijable (npr. dob) uz frekvencije i postotke pojedinih odgovora izračunata je i aritmetička sredina kao mjera centralne tendencije i standardna devijacija kao pokazatelj raspršenja. Dobiveni su rezultati prikazani tabelarno i grafički.

3.3. Rezultati i diskusija

U prvome su dijelu ankete sudionici trebali odabrati posuđenicu/englesku riječ ili prevedenicu za 14 parova naziva. Rezultati, što je jasno vidljivo iz tablice 1, pokazuju da sudionici radije odabiru anglizam/englesku riječ od domaće istovrijednice. Engleske su riječi duže vremena prisutne i potpuno uklopljene u hrvatski jezični sustav, i to potvrđuje tendencija uporabe anglizama i engleskih naziva, unatoč postojanju domaćih. Izuzetak su *monitoring* – *nadzor* i *antidot* – *protuotrov* jer sudionici se opredjeljuju za domaću riječ.

Tablica 1. Frekvencija i postotak ispitanika koji su se izjasnili da češće koriste pojedini termin.

posuđenica/ engleska riječ	f (%)	prevedenica	f (%)
1. bajpas	86 (69,4)	1. premosnica	38 (30,6)
2. pacemaker	123 (96,9)	2. električni stimulator srca	4 (3,1)
3. implantat	123 (96,9)	3. usadak	4 (3,1)
4. transplantat	124 (97,6)	4. presadak	3 (2,4)
5. morbiditet	117 (94,4)	5. pobol	7 (5,6)
6. bodyscanner	119 (96,7)	6. tjelesni pretražnik	4 (3,3)
7. monitoring	58 (46,8)	7. nadzor	66 (53,2)
8. antidot	34 (27,2)	8. protuotrov	91 (72,8)
9. CT sken	62 (50,4)	9. CT slika mozga	61 (49,6)
10. cyberbulling	91 (72,2)	10. vršnjačko zlostavljanje putem interneta	35 (27,8)
11. mobbing	98 (78,4)	11. zlostavljanje na poslu	27 (21,6)
12. blackout	77 (62,1)	12. crnilo pred očima	47 (37,9)
13. feedback	110 (8,0)	13. povratna veza	15 (12,0)
14. supplement	100 (78,7)	14. nadomjestak	27 (21,3)

Drugi je dio ankete sadržavao 15 novotvorenica ponuđenih za već uvriježene posuđenice. Novotvorenice su predložene na natječaju za najbolju hrvatsku riječ koji organizira časopis *Jezik*, a sudionici su trebali izraziti njihovu prihvatljivost, odnosno neprihvatljivost. Rezultati pokazuju da su sudionici u velikom postotku novotvorenice označili neprihvatljivima. Najneprihvatljivija novotvorenica je *znojilište* (*sauna*) koju čak 74,8% sudionika smatra neprihvatljivom, a najmanje neprihvatljivom sudionici smatraju *subolest* (*komorbiditet*) (32,3%). Najprihvatljivija novotvorenica prema mišljenju sudionika je *kostolom* (*fraktura*) za koju se opredijelilo njih 25,2%. Novotvorenice koje su sudionici u visokom postotku ocijenili prolaznima su *dišnik* (*respirator*) (45,7%), *proširnica* (*stent*) (42,5%) te *srčana steznica* (*angina pectoris*) (40,9%).

Sveukupno gledajući, stav govornika prema novotvorenicama je negativan te donosimo neke od komentara sudionika: **čudne su i ne zvuče dobro*, **dobre su za nasmijati se*, **isforsiranog oblika*, **neskladne i nepraktične*, **jako su nerazumljive*, **ljepše su engleske riječi, dok novotvorenice zvuče glupo*, **malo su prečiste i teške za izgovor*, **ne bi trebalo inzistirati na novotvorenicama*, **ne doimaju se kao ozbiljni prijedlozi, nego kao šala*, **ne sviđaju mi se jer je vidljivo da su izmišljene na silu*, **ne sviđaju mi se, apsolutno je promašeno značenje*, **ne treba ih forsirati jer je prirodno da se jezik mijenja, a osobito danas u vrijeme globalizacije*, **neće biti prihvaćene u društvu*, **neke nemaju smisla, a druge mogu proći, ali nikad neće ući u uporabu*, **neke su neprihvatljive pa bi bolje bilo koristiti posuđenice*, **nemaju jednako značenje kao engleski nazivi*, **nemaju smisla*, **nisu prihvatljive u govoru*, **glupe su i nadam se da neće ući u uporabu*, **nije potrebno izmišljati riječi ako već imamo dobre*, **zvuče neprirodno i neprikladne su za komunikaciju*, **veliki je postotak neprihvatljivih novotvorenica*.

U tablici 2 prikazan je stupanj prihvatljivosti pojedinih novotvorenica za engleske nazive i posuđenice.

Tablica 2. Stupanj prihvatljivosti pojedinih novotvorenica za engleske nazive/posuđenice.

Posuđenica / engleska riječ	Novotvorenica	prihvatljiva	prolazna	neprihvatljiva
		f (%)		
1. pandemija	1. velepošast	15 (11,8)	19 (15,0)	93 (73,2)
2. samoizolacija	2. samoosama	13 (10,2)	47 (37,0)	67 (52,8)
3. lockdown	3. zaključaj	17 (13,4)	22 (17,3)	88 (69,3)
4. sneeze protector	4. kihobran	15 (11,8)	40 (31,5)	72 (56,7)
5. komorbiditet	5. subolest	25 (19,7)	61 (48,0)	41 (32,3)
6. respirator	6. dišnik	24 (18,9)	58 (45,7)	45 (35,4)
7. menopauza	7. ženska mijena	13 (10,2)	35 (27,6)	79 (62,2)

8. wellness	8. opuštaonica	21 (16,5)	49 (38,6)	57 (44,9)
9. fraktura	9. kostolom	32 (25,2)	51 (40,2)	44 (34,6)
10. angina pektoris	10. srčana steznica	22 (17,3)	52 (40,9)	53 (41,7)
11. stent	11. proširnica	31 (24,4)	54 (42,5)	42 (33,1)
12. penis	12. spolnik	15 (11,8)	38 (29,9)	74 (58,3)
13. sauna	13. znojilište	14 (11,0)	18 (14,2)	95 (74,8)
14. regenerators	14. obnovnik	13 (10,2)	52 (40,9)	62 (48,8)
15. korektor	15. prebrisač	25 (19,7)	45 (35,4)	57 (44,9)

Kao zasebno pitanje, istražili smo razloge zbog kojih ispitanici radije odabiru anglizam nego hrvatsku istovrijednicu.

Navodimo postavljeno pitanje iz ankete:

„Koji su Vaši razlozi uporabe / odabira engleskih riječi / anglizama?” (Molimo navesti razloge)

Razloge uporabe posuđenica koje sudionici navode svrstali smo u nekoliko kategorija:

1. Razumljivost

Većina sudionika kao glavni razlog navodi bolju razumljivost engleskih naziva nego hrvatskih. Pretpostavljamo da razlog tome leži u činjenici da govornici engleski naziv usvajaju zajedno s pojmom dok se hrvatske istovrijednice predlažu nakon što se engleski naziv ustalio u uporabi. Primjerice, naziv *kopnica* nikada nije prihvaćen među govornicima bez obzira na njezinu jezičnu i značenjsku uklopljenost u hrvatski jezični sustav, nego se učestalo koriste posuđenice *SIDA* ili *AIDS* koje zbog proširenosti uporabe ne treba mijenjati. Sudionici navode sljedeće: **jednostavniji su i razumljiviji*, **globalna razumljivost*, **lakše razumijevanje sadržaja jer su hrvatski prijevodi često nerazumljivi*, **lakše se izgovaraju i svi ih razumiju*, **razumljiviji su mlađoj populaciji*, **koristim ih kako bi me prijatelji razumjeli*.

2. Raširenost

Kao sljedeći razlog sudionici navode raširenost uporabe. Anglizmi i engleski nazivi prisutni su u svim područjima ljudskoga života te stoga ne čudi njihova učestala uporaba u svim komunikacijskim situacijama i funkcionalnim stilovima. Sudionici navode: **često se susrećem s njima pa su ušle u svakodnevni govor*, **dosta ih drugi koriste pa tako i ja*, **jednostavnije su i češće se koriste*, **jednostavnost i uvriježenost u govoru*, **jer ih svi koriste*, **sveprisutnost*.

3. Navika

Dio sudionika navodi naviku kao jedan od razloga uporabe anglizama: **koristim iz navike*, **engleske sam termine naučio prije hrvatskih*, **jednostavnost i naviknutost na upotrebu*, **navika zbog interneta*, **navika iz učestalosti upotrebe*.

4. Dojam

Dio sudionika navodi neke od karakteristika angлизama koje smo svrstali u skupinu dojam, kao što su pamtljivost, kratkoća, zvučnost: **jer je to moderno, *jednostavnost izgovora, lakše pamćenje, *kraće su i lakše ih se dosjetim, *jednostavnost i atraktivnost, *aktualnije u svakodnevnom razgovoru, *bolje zvuče, *jednostavnost izgovora, *lakše pamćenje, *praktičnost, *pratim trend.*

5. Potreba posla i obrazovanja

Neki od sudionika navode češću uporabu angлизama radi posla i obrazovanja: **dosta literature trebamo koristiti na engleskom pa terminologija lako uđe u naš jezik, *koriste se i u stručnoj literaturi.*

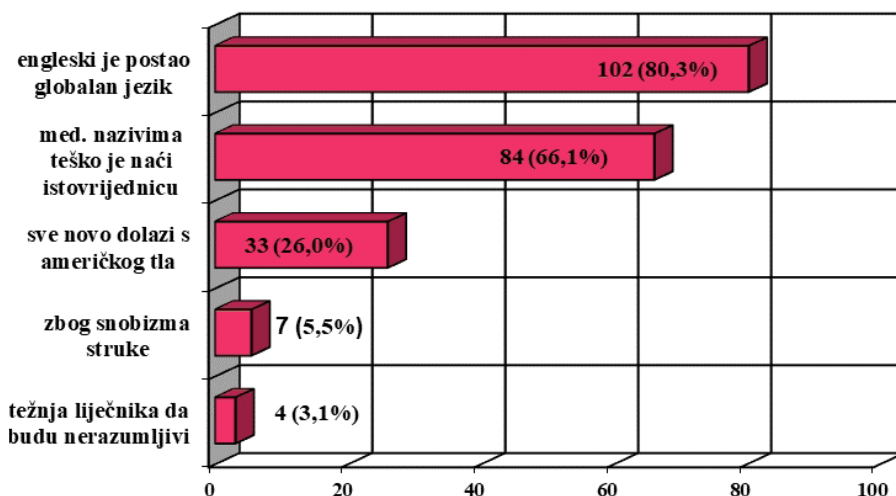
6. Neodgovarajući prijevod

Sudionici navode neistovjetnost značenja prevedenice i posuđenice: **hrvatski prijevodi ne odgovaraju u potpunosti engleskim riječima, *prijevodom se ponekad mijenja smisao pa je bolje koristiti izvornu riječ na engleskom, *u hrvatskom jeziku ne postoji dobar prijevod, *jer su prevedene kompliciranije.*

7. Svakodnevna izloženost

Kao jedan od razloga njihove uporabe, sudionici navode svakodnevnu izloženost engleskim jezičnim utjecajima: **odmalena učim engleski pa mi te riječi dolaze prije hrvatskih, *počela sam ih koristiti radi društvenih mreža, *oduvijek su dio mog vokabulara i okružen sam njima, *utjecaj medija i multikulturalna sredina, *zbog filmova i interneta ušli su u upotrebu, *zbog globalizacije engleskog jezika putem medija, *zbog praćenja stranih medija, *lakše mi je jer gledam puno stranih filmova.*

Razlozi češćeg odabira i uporabe angлизama prikazani su na slici 3.



Slika 3. Razlozi odabira i sve većeg broja riječi engleskog podrijetla u medicinskom nazivlju.

Rezultati provedenog istraživanja jasno ukazuju na značajnu prisutnost engleskih posuđenica u hrvatskom medicinskom nazivlju, što je u skladu s globalnim trendom koji sugeriraju sve veću integraciju engleskog jezika u mnoge druge jezike, pa tako i hrvatski jezik. Analizirani podaci iz ankete pokazuju da sudionici preferiraju korištenje engleskih naziva/anglizama u odnosu na njihove domaće istovrijednice, što potvrđuje značajnu prisutnost engleskih riječi u hrvatskom jeziku. Ovaj fenomen nije nov i već je široko prepoznat u literaturi kao rezultat globalizacije, digitalizacije i međunarodne povezanosti (Bogunović i Ćoso 2017, Brdar 2010, Drljača Margić 2009, Horvat i Štebih Golub 2010, Hudeček i Mihaljević 2015, Opačić 2007, Peti-Stantić, Tušek i Horniš 2009, Škifić i Mustapić 2012, Nikolić-Hoyt 2009). S obzirom na činjenicu da su engleske riječi u velikoj mjeri prisutne u svakodnevnom govoru, njihova uporaba postaje gotovo spontana, a prijevodi koji im odgovaraju često se smatraju nepotrebnima ili čak nepotpunima. Tablica 1 i 2 prikazuju da se engleski nazivi poput *pacemaker* (električni stimulator srca), *implantat* (usadak) i *transplantat* (presadak) u velikoj mjeri češće koriste od njihovih domaćih istovrijednica. To ukazuje na činjenicu da su engleske posuđenice ne samo razumljive, već i prihvatljivije u svakodnevnoj uporabi, što je posebno vidljivo u stručnom i znanstvenom diskursu. U nekim slučajevima, kao što je *monitoring* (nadzor) i *antidot* (protuotrov), domaći naziv predstavlja prvi izbor za govornika. Novotvorenice, koje su bile predmet drugog dijela ankete, pokazuju snažnu odbojnost ispitanika prema novo predloženim hrvatskim nazivima. Iako se pristup stvaranju novotvorenica temelji na nastojanju očuvanja jezične baštine i kulturne autonomije, rezultati ankete jasno pokazuju da sudionici većinu tih naziva smatraju neprihvatljivima. Najneprihvatljiviji prijedlog bio je *znojilište* (sauna), koji je od strane 74,8% sudionika označen kao neprihvatljiv. Sličan trend vidljiv je i u drugim slučajevima, poput *lockdown* (zaključaj) i *pandemija* (velepošast), gdje se visok postotak sudionika protivi novim nazivima koji, prema njihovu mišljenju, zvuče neprirodno ili neodgovarajuće u kontekstu svakodnevnog govora.

Uzimajući u obzir stupanj prihvatljivosti novotvorenica, jasno se može primijetiti da su neki nazivi naišli na manju odbojnost. Razlozi su slabije prihvatljivosti neologizama višestruki. Široka uporaba anglizama i njihova uklopljenost u hrvatski jezični sustav, kao i njihova međunarodna prepoznatljivost, čine prednost u globaliziranom društvu. Osim toga, novotvorenice koje su izvorno osmišljene kao pokušaji očuvanja jezične čistoće ponekad zvuče neprirodno, što proizlazi iz komentara sudionika. Nasuprot tome razlozi uporabe anglizama također su višestruki. Neki od glavnih razloga su razumljivost, raširenost, navika, dojam te potreba uporabe radi posla ili školovanja. Kod nekih je autora zabilježen veći broj kategorija razloga uporabe anglizama. Primjerice Drljača Margić (2011) navodi 14 razloga uporabe anglizama: popunjavanje leksičke praznine, izloženost anglizmima, praktičnost, privlačnost, prestiž, neutralnost, preciznost, potpunost opisa, kolekcijski potencijal, međunarodni status, izražavanje identiteta, ostvarivanje simboličke funkcije, stvaranje stranoga ozračja te igra riječima.

Budući da je naše istraživanje ograničeno na jezik struke, time je i broj razloga ograničen.

Ovi rezultati naglašavaju važnost pragmatičnosti u jezičnom odabiru i ukazuju na činjenicu da jezik prirodno podliježe utjecaju vanjskih čimbenika, osobito u kontekstu znanstvene i tehničke terminologije.

Konačno, važno je prepoznati da jezik nije statičan, već dinamičan sustav koji se mijenja i prilagođava potrebama društva. Stoga, dok je očuvanje jezičnog identiteta važno, ujedno treba uzeti u obzir i pragmatičnost i prihvaćenost naziva u komunikaciji.

4. ZAKLJUČAK

Kvalitativna i kvantitativna analiza istraživanja pokazala je visoku učestalost uporabe anglizama i engleskih medicinskih naziva, što je usko povezano s razumijevanjem tih naziva. Takvi rezultati u potpunosti koreliraju s rezultatima prethodnih istraživanja o uporabi anglizama u hrvatskome jeziku, a istraživanje je potvrdilo i naše hipoteze.

Kada govorimo o odabiru između posuđenice i prevedenice naša je pretpostavka ovim istraživanjem potvrđena. Gotovo su u svim parovima naziva sudionici u visokom postotku odabrali posuđenicu ili engleski naziv (90,0%). Kao glavne razloge sudionici navode razumljivost posuđenica i engleskih naziva, njihovu raširenost uporabe, naviku korištenja, dojam u kojem ističu privlačnost i zvučnost engleskih naziva. Neki sudionici navode učestalu uporabu anglizama zbog potrebe posla i obrazovanja, nepostojanje dobrih hrvatskih prevedenica i svakodnevnu izloženost posuđenicama. Ako govorimo o potrebi prevođenja engleskih medicinskih naziva, mišljenje sudionika je podijeljeno. Više od polovice sudionika (57,5%) smatra da te nazive ne bi trebalo prevoditi jer se radi o stručnom nazivlju, a prevedene istoznačnice nemaju isto značenje kao izvorni engleski nazivi. Osim toga anglizmi olakšavaju komunikaciju zbog njihove široke prihvaćenosti u stručnim krugovima. Ipak, velika većina sudionika (81,7%) smatra da ne treba slobodno prihvaćati sve strane riječi, već da treba naći sredinu između njihovog slobodnog prihvaćanja i purističkih težnji. Kada je o ovome potonjem riječ, mali broj sudionika razmišlja o jezičnoj čistoći i očuvanju vlastitoga jezičnog identiteta.

Naša pretpostavka da gotovo većina sudionika neće prihvatiti novotvorenice u potpunosti je potvrđena. Naime, u odabiru između novotvorenice ponuđene na natječaju časopisa *Jezik* i već uvriježene posuđenice ili engleskog naziva, sudionici su odabrali već postojeće nazive. Neke su od ponuđenih naziva ocijenili prolaznima, dok druge potpuno neprihvatljivima. Nametanje novih riječi kod govornika vrlo često izaziva podsmijeh i otpor, primjerice riječi *zaporozje* (*backstage*) ili *sebić* (*selfie*). U promidžbi domaćih naziva veliku ulogu imaju mediji te će prihvaćanje novih naziva uvelike ovisiti o naklonosti medija prema novim nazivima što je potvrđeno i u pandemiji COVIDA 19.

LITERATURA

- Bergovec, Marina. 2018. „Terminološka varijacija u hrvatskome medicinskom jeziku.” Doktorski rad, Filozofski fakultet u Zagrebu.
- Bogunović, Irena, Ćoso, Bojana. 2013. „Engleski u hrvatskome: znanstveni izričaj biomedicine i zdravstva.” *Fluminensia*. 25,2: 177–191.
- Brdar, Irena. 2010. „Engleske riječi u jeziku hrvatskih medija.” *Lahor*. 10: 217–232.
- Bukovčan, Dragica. 2009. *Od teorije do prakse u jeziku struke*. Zagreb: Školska knjiga.
- Cabré Castellvi, M. Teresa. 1999. *Terminology. Theories, Methods and Applications*. Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Cabré, M. Teresa, Estopà, Rosa, Vargas Sierra, Chelo. 2012. „Neology in Specialized Communication.” *Terminology*. 18: 1–8.
- Drljača Margić, Branka. 2006. „Anglizmi u ekonomskome nazivlju hrvatskoga jezika i standardno jezična norma.” *Fluminensia*. 18,1: 65–85.
- Drljača Margić, Branka. 2011. „Leksički paralelizam: je li opravdano govoriti o nepotrebnim posuđenicama (engleskoga podrijetla)?” *Fluminensia*, 23, 1: 53–66.
- Drljača Margić, Branka. 2012. „Stavovi govornika prema zaštiti hrvatskoga jezika od utjecaja engleskoga i promicanju hrvatskih zamjena za angлизme.” *Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa Peti hrvatski slavistički kongres*. Ur. Marija Turk i Ines Srdoč-Konestra, Rijeka: 387–394.
- Dzukanova, Božena. 2013. „English medical terminology – Different ways of forming medical terms.” *Jahr*, 4(1): 55–69.
- Filipović, Rudolf. 1990. *Anglicizmi u hrvatskom ili srpskom jeziku: porijeklo-razvoj-značenje*. JAZU: Školska knjiga.
- Gradečak-Erdeljić, Tanja, Varga, Mirna. 2009. „Jezik kao izvozni proizvod – engleski eufemizmi u političkom diskursu.” *Jezična politika i jezična stvarnost*. Ur. Jagoda Granić. Zagreb, 339–348.
- Horvat, Marijana, Štebih Golub, Barbara. 2010. „Posljedice internacionalizacije u hrvatskome jeziku.” *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 36,1: 1–21.
- Hudeček, Lana, Mihaljević, Milica. 2005. *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Hudeček, Lana, Mihaljević, Milica. 2009. *Jezik medija. Publicistički funkcionalni stil*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Hudeček, Lana, Mihaljević, Milica. 2015. „Anglizmi na stand-byu.” *Hrvatski jezik*, 2: 1–10.
- Matić, Daniela. 2015. „Percepcija hrvatskih studenata računarstva o prihvatljivosti engleskoga elementa u glagolima, glagolskim imenicama i jukstaponiranim leksičkim segmentima u hrvatskim tekstovima iz područja računalnih i komunikacijskih tehnologija.” *Od teorije do prakse u jeziku struke*. Ur. Vesna Cigan, Daria Omrčen, Zagreb: 65–81.
- Matić, Daniela. 2017. „Perception of the English element in the scientific register of Croatian ICT University educational material with graduate ICT students.” *Jezikoslovlje*. 18,2: 319–345.
- Mihaljević, Milica. 1999. „Kako se na hrvatskom kaže ‘www’.” *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. 25: 233–248.
- Muhvić-Dimanovski, Vesna, Skelin Horvat, Anita. 2008. „Contests and nominations for new words – why are they interesting and what do they show.” *Suvremena lingvistika*. 65, 1, 1–26).

- Nikolić-Hoyt, Anja. 2009. „Između jezične politike i jezične stvarnosti: Ah, taj engleski!” *Jezična politika i jezična stvarnost*. Ur. Jagoda Granić. Zagreb, 491–498.
- Opačić, Nives. 2007. „Prodor engleskih riječi u hrvatski jezik.” *Jezik*; 54,1: 22–27.
- Patekar, Jakob. 2019. „Prihvatljivost prevedenica kao zamjena za anglizme.” *Fluminensia*, god. 31, br.2: 143–179.
- Pecman, Mojca. 2012. „Tentativeness in termformation: A study of neology as a rhetorical device in scientific papers.” *Terminology*. 18, 1.
- Pecman, Mojca. 2014. „Variation as a cognitive device. How scientists construct knowledge through termformation.” *Terminology*. 20, 1: 1–24.
- Peti-Stantić, Anita, Tušek, Jelena, Horniš, Marija. 2009. „Govorimo jezikom menadžera – govorimo hrvatski.” *Jezična politika i jezična stvarnost*. Ur. Jagoda Granić. Zagreb. 184–194.
- Pritchard, Boris. 1996. „Anglicizmi u poslovnim komunikacijama u hrvatskom pomorstvu.” *Suvremena lingvistika*. 41–42, 1–2: 529–543.
- Sočanac, Lelia. 2009. „Utjecaj engleskog jezika na jezičnu politiku i planiranje.” *Jezična politika i jezična stvarnost*. Ur. Jagoda Granić. Zagreb, 717–722.
- Škifić, Sanja, Mustapić, Emilija. 2012. „Anglizmi i hrvatsko računalno nazivlje kroz prizmu jezičnoga konflikta i jezične ideologije.” *Jezikoslovlje*. 13,3: 809–839.
- Vilke, Mirjana, Medved Krajnović, Marta. 2006. „Govorite li hrenglenski?” *Jezik i mediji*. *Jedan jezik više svjetova*. Ur. Jagoda Granić. Zagreb-Split, 769–778.

CROATIAN MEDICAL TERMINOLOGY – BETWEEN ENGLISH LANGUAGE AND NEOLOGISMS

Summary

Terminology is the main feature of the language of the profession. Croatian medical terminology is based on classical languages. However, in recent decades, the English language has been a strong influence, resulting in the influx of a large number of English terms. In contrast, and under the influence of linguistic purism, neologisms are created and proposed as their worthy replacements. The aim of this paper is to analyze the use and acceptance of anglicisms and neologisms in the medical language among Croatian speakers and explore the main reasons for choosing English words/anglicisms. The research was conducted through an anonymous survey consisting of two parts, and the aim was to examine the frequency of using English words or translations, the attitude towards neologisms, and the reasons for choosing anglicisms over Croatian equivalents. The results show that the participants prefer to select and use the English word rather than the translation. Furthermore, a large percentage of participants expressed a negative attitude towards neologisms. Qualitative and quantitative analysis revealed a high frequency of use of anglicisms and English medical terms. We can conclude that finding a middle ground between the easy acceptance of anglicisms and the imposition of neologisms is important.

Keywords: medical terminology, medical language, anglicisms, neologisms